

Bil je zdravnik, župan in naravoslovec, ki ga je poleg biologije, fizike, kemije in meteorologije zanimala tudi astronomija. Napisal je le eno daljšo razpravo, ki se dotika astronomije, o spektralni analizi, in se ga že spominjamo. To pa zato, ker je razprava izšla ravno v pravem času ravno na pravem mestu in je v strokovnem pogledu nekako dopolnila izid prve v slovenskem jeziku napisane astronomske knjige, to je Ogrinčeve Astronomije, ki je izšla leta 1870 pri Slovenski matici v Ljubljani.

Maksimilijan (Maks) Samec (Arclin, 1844 – Kamnik, 1889)

Po zaključeni gimnaziji v Celju je leta 1870 doštudiral medicino v Gradcu. Leta 1871 je bil sekundarij v ljubljanski bolnišnici, nato kratek čas zdravnik v Kamniku, pri južni železnici v Trstu, v Postojni in od 1877 spet v Kamniku, kjer je bil tudi župan (1880–1889). Veljal je za zelo sposobnega in naprednega župana. Prenovil in polepšal je mesto. Imel je veliko dolžnosti, med drugim je bil tudi deželni poslanec za okraje Radovljica, Tržič in Kamnik. Leta 1882 so v Kamniku odprli predor - prehod med Glavnim trgom in predmestjem Šutno, ki se danes imenuje »Samčev predor«.

Njegov sin je bil kemik in biokemik, akademik Maks Samec (1881–1964).

Samčev predor v Kamniku.

Precej je prevajal iz ruščine, tako leposlovje kot tudi naravoslovje.¹ V svojih naravoslovnih raziskavah je obravnaval različne teme, pretežno s podro-

¹ Prevedel je Turgenjeva romana *Dim* (1870) in *Pomladanski valovi* (1874) in napisal priročnika za učitelje *Anatomija* (1873, 64) in *Somatologija* (1881, 243). Vse življenje ga je zanimala fizika, elektrika, biologija, kemija, medicina, Tako je spisal več prirodoslovnih razprav, kot na primer: *Črtice o vplivu podnebja na človeški organizem* (Slovenska matica, 1871), *Spektralna analiza* (SM, 1871), *Možgani* (SM, 1876), *Kanibalizem* (SM, 1876) in poučno knjižico *Vpliv upijanljivih pijač na posamezni človeški organizem in na človeško družbo v obče* (SM, 1880).

čja kemije, biologije in medicine. Zapisali smo, da je napisal razpravo *Spektralna analiza*, ki je izšla leta 1871 pri Slovenski matici, in da se dotika astronomije. Razpravo sem pred kratkim prebral. Izkaže se, da to zdaleč ni astronomska, ampak je naravoslovno poljudno znanstveno obarvana razprava, primerno napisana za splošno izobrazbo, in astronomija v njej nastopa le kot posebno znanstveno področje, kjer metode spektralne analize lahko uspešno uporabimo.

Ne bomo se spuščali v analizo Samčeve razprave, pač pa se bomo raje pridružili mnenju dr. Lava Čermelja, ki je napisal, da je bila Samčeva 'spektralna analiza' predvsem dobra strokovna dopolnitev odličnega Ogrinčevega prevoda Schoedlerjeve astronomije, ki je izšla leto prej pri Slovenski Matici. Danes temu prevodu rečemo kar Ogrinčeva *Astronomija*. Vse do dvajsetih let preteklega stoletja je bila to edina slovenska astronomska knjiga, napisana sicer za splošno izobrazbo, vendar pa tako strokovno, da je bila uporabna tudi pri pouku v šoli. Na svetovnem spletu jo preskenirano lahko preberemo v celoti.

Kranj – Zlato Polje, 10. julij 2018

Majo Prosen